

הוצאה עסקית מוכרת - עלות ההוצאה נטו

1. כללי

לא פעם אנו נאלצים להוציא כספים על מוצרים או שירותים הנחוצים לעסק לצורך פעילותו היומיומית, אך לא תמיד מצטיירת בתודעה של בעל העסק העלות האמיתית של ההוצאה העסקית. מבט מעמיק מראה שהמדינה מממנת חלק לא מבוטל של ההוצאה זו¹.

שאלה זו של עלות ההוצאה העסקית נטו יכולה להתעורר כאשר הנישום מתלבט לפני ביצוע ההוצאה, שאינה הכרחית, האם לבצעה או לאו. או, כאשר עומדות בענין מספר חלופות של סכומי הוצאות, כאלו שהן יקרות וכאלו שהן זולות ועליו לבחור ביניהן. דוגמה אחרת היא, כאשר הנישום משווה בין הוצאה עסקית לבין הוצאה פרטית (למשל, בחירה בין השתלמות במלון על חוף ים המלח בתאריך מסויים במסגרת הארגון המקצועי, שהיא מותרת בניכוי, לבין ביצוע ההוצאה כהוצאה פרטית).

להמחשת העניין נדגים מה סכום העלות נטו של ההוצאה העסקית המוכרת לאחר התחשבות במרכיבי החיסכון השונים. כשמדובר במרכיב חיסכון הכוונה היא שלא ההוצאה העסקית חלק מהסכום היה משולם כמס הכנסה ודמי ביטוח לאומי לרשויות המדינה ולא היה ניתן לנכות מס תשומות ללא ההוצאה. לכן, המטרה היא לחלץ מסכום ההוצאה העסקית את המרכיבים השונים ולהגיע לערך מספרי שייצג שני חלקים בהוצאה, האחד - החלק של הנישום/העוסק (להלן - הנישום) והשני - החלק שהמדינה מימנה בדרך עקיפה של אי גביית מס או החזר מס.

2. מרכיב מס ערך מוסף

כל הוצאה עסקית לרכישת מוצר או שירות מחויבת במס ערך מוסף (להלן - מע"מ) בשיעור של 17%². ישנם נישומים שכלל לא מתייחסים למרכיב זה בהוצאה מאחר שהעסק מקבל החזר מיידי על מס תשומות ששולם ובחינת ההוצאה היא במישור העסקי בלבד. בניגוד למע"מ המוחזר לעסק באופן שוטף, שאר המרכיבים בהוצאה (מס הכנסה, ביטוח לאומי וביטוח בריאות) באים לידי ביטוי רק בסוף שנת המס והם מורכבים יותר בחישוב החיסכון במס ולכן קשה לעמוד על עלות הרכישה נטו המדויקת. לשם כך ערכנו 2 טבלאות. האחת ממחישה את העלות הריאלית עם מרכיב המע"מ, אשר עוזר להשוואה בין הוצאה עסקית להוצאה פרטית ונותנת תמונה כוללת יותר של השתתפות המדינה בהוצאה. הטבלה השנייה ממחישה לנישום שאינו רואה במע"מ (מס

¹ בהנחה שהעסק רווחי בשנה שוטפת. אם הרווחים יהיו רק בשנים הבאות, יש להוון את מרכיב החיסכון במס הכנסה, מע"מ וביטוח לאומי של ההוצאה בהתאם.

² החל מיום 1.10.15.

תשומות) כחלק ממרכיבי ההוצאה ואינו מתייחס למע"מ כהוצאה. במקרה זה מרכיב המע"מ מנוטרל מההוצאה מלכתחילה.

שיעור המע"מ כאמור הוא 17%¹ ולכן כאשר מתייחסים להוצאה כוללת מע"מ בסך 100 ₪ סכום של 85.47 ₪ ($100/117 = 85.47\%$) היא חלקו של הנישום בהוצאה לאחר ניכוי מס תשומות המהווה החזר של 14.53% מההוצאה. כלומר, ההוצאה המוכרת לעניין מס הכנסה היא 85.47 ₪.

3. מרכיב מס ההכנסה

אם הנישום לא היה עומד בהוצאה, ההכנסה החייבת הייתה גדלה בסך 85.47 ₪ כגודל ההוצאה המוכרת לעיל. נישום החייב בשיעור מס שולי של 48% היה משלם מס הכנסה אילו לא עמד בהוצאה, והיה נמנע ממנו חסכון ממס בסך 41% ($85.47\% \times 48\%$). חלק זה בהוצאה העסקית "מומן" על ידי המדינה. לפיכך, החלק של המדינה בהוצאה:

14.53%	מרכיב מע"מ בהוצאה
41.00%	מרכיב מס הכנסה בהוצאה
<u>55.53%</u>	סך הכל השתתפות המדינה בהוצאה

יוצא אפוא שההוצאה עלתה לנישום פחות ממחציתה ($100\% - 55.53\% = 44.47\%$). אך בכך טרם התקבלה התמונה בשלמותה.

במס שולי גבוה של 48% ההכנסה החייבת פטורה מדמי ביטוח לאומי ולכן מרכיב זה לא נכלל בחישוב. כדי להשלים את התמונה נבדוק בהמשך את השפעת תשלום דמי ביטוח לאומי ובריאות בדרגות מס שולי נמוכות יותר.

4. מרכיב דמי ביטוח לאומי וביטוח בריאות

חישוב המרכיבים השונים בדרגות מס שולי נמוכות מ-48% הוא שונה מאחר שנכנס מרכיב נוסף למע"מ ולמס הכנסה והוא מרכיב תשלומי הביטוח הלאומי וביטוח הבריאות המחושבים כשיעור מההכנסה החייבת. כידוע, כל הוצאה עסקית מוכרת מקטינה את ההכנסה החייבת ובכך מקטינה את החבות במס הכנסה, דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות.

לבחינת השפעת תשלומי דמי הביטוח הלאומי וביטוח בריאות ראו טבלה 1 אשר מדגימה את חלקה של המדינה במימון הוצאה עסקית בכל אחת מדרגות מס שולי של הנישום מ-21% ל-48%. התעלמנו מדרגות מס שולי נמוכות מ-21%, שבהן יש מקום לחשב דמי ביטוח גם בשיעור מופחת.

אומדן השיעור האפקטיבי של דמי הביטוח הלאומי וביטוח הבריאות מעל הסכום המופחת, אצל מבוטח שהוא עובד עצמאי, מורכבים כדלקמן:

¹ החל מיום 1.10.15.

11.2300%	דמי ביטוח לאומי
5.0000%	דמי ביטוח בריאות
16.2300%	
(2.6413%)	פחות: השיעור הנחסך של דמי ביטוח לעניין מס הכנסה וביטוח לאומי ¹
13.5887%	שיעור הוצאות דמי ביטוח נטו

5. טבלאות שיעורי ההוצאה נטו

הטבלה הבאה מרכזת את המרכיבים השונים בהוצאה שמהווים את חלקה של המדינה במימון ההוצאה ואת החלק של הנישום ברכישה עסקית מוכרת

טבלה 1: שיעורי ההוצאה נטו לאחר התחשבות במרכיבי מע"מ, מס הכנסה וביטוח לאומי ובריאות

שיעור מס שולי	מרכיב דמי הביטוח והבריאות בהוצאה	מרכיב המע"מ	מרכיב מס הכנסה בהוצאה	סה"כ מומן על ידי הנישום
48%	0%	14.53%	48% x 85.47% = 41.03%	100% - 41.03% - 15.25% = 44.44%
34%	13.5887%	14.53%	34% x 85.47% = 29.05%	100% - 29.05% - 14.53% - 13.5887% = 42.8313%
31%	³ 13.7639%	14.53%	31% x 85.47% = 26.50%	100% - 26.50% - 14.53% - 13.7639% = 45.2061%
21%	14.3479%	14.53%	21% x 85.47% = 17.95%	100% - 17.95% - 14.53% - 14.3479% = 53.1721%

רמות ההכנסה בטבלה הן רמות הכנסה שעוברות את הסכום המופחת לתשלומי ביטוח לאומי. לכן, אין הבדל משמעותי במרכיב דמי הביטוח הלאומי בין הרמות השונות המוצגות בטבלה.

דוגמא: עלות ההוצאה נטו כולל כל מרכיבי המס

- עידו מוציא בסוף שנת המס הוצאות השתלמות בסך 5,000 ש"ח כולל מע"מ. אם ההוצאה תותר בניכוי הן במס הכנסה והן במע"מ, מהי עלות ההוצאה נטו, כאשר:
- שיעור המס השולי שלו - 48%;
 - שיעור המס השולי שלו - 34%;
 - שיעור המס השולי שלו - 31%;
 - שיעור המס השולי שלו - 21%.

¹ עד הסכום המופחת, היינו, 60% מהשכר הממוצע, חלים דמי ביטוח בשיעור נמוך יותר, אולם בתחשיב שלהלן נתייחס רק להכנסה מעל לסכום המופחת. אומדן השיעור הנחסך של מס הכנסה (לפי סעיף 47 לפקודה) וביטוח לאומי (לפי סעיף 345(ב)(1)(א) לחוק) (דמי ביטוח בריאות אינם מותרים בניכוי), לגבי מבוטח עצמאי ששיעור המס השולי שלו הוא 34% (ברמת מס שולי גבוה יותר ההכנסה היא מעל לתקרה החייבת בדמי ביטוח) הם כדלקמן:

פרטים	מס הכנסה	ביטוח לאומי
שיעור הניכוי	x 52.00%	x 52%
דמי ביטוח לאומי כעצמאי	x 11.23%	x 11.23%
השיעור הנחסך	34.00%	11.23%
= 2.6413%	+ 1.9855%	0.6558%

² סיכום השיעורים הינו קירוב כי אלו אינם מחושבים על אותו בסיס של הכנסה חייבת. הכנסה של יחיד המגיעה למס שולי של 48% מגיעה לסכום הקרוב מאוד לתחום ההכנסה הפטורה מתשלומי ביטוח לאומי. כך, למשל, בשנת מס 2015 ההכנסה של כל שקל מעל 501,480 נחויב במס של 48% בעוד שדמי ביטוח לאומי פטורים על כל שקל נוסף מעל 518,880 נח. נתעלם מהפער בין 518,880 ל-501,480.

³ הישוב השיעור 13.7639%-14.3479% נעשה בהתאמה לשיעור 13.7639%, אלא ששיעור מס הכנסה משתנה ל-31% ול-21% בהתאמה. הסכום המופחת משתנה בהתאם למס השולי כדוגמת החישוב שמפורט בהערה 3 לעיל.

ה. הכנסתו מתחת לסף המס ולהכנסה המזערית בביטוח הלאומי.

פתרון

- א. במס שולי 48% - $2,222 = 5,000 \times 44.44\%$
 ב. במס שולי 34% - $2,142 = 5,000 \times 42.8313\%$
 ג. במס שולי 31% - $2,260 = 5,000 \times 45.2061\%$
 ד. במס שולי 21% - $2,659 = 5,000 \times 53.1721\%$
 ה. הכנסתו מתחת לסף המס ולהכנסה המזערית בביטוח לאומי - $726 = 5,000 \times 117\% : 17\%$
 726 ש"ח הוא מרכיב המע"מ בלבד.

טבלה 1 מייצגת ערך שונה מזה שבטבלה 2 מאחר והיא לוקחת בחשבון את החזר מס תשומות כמרכיב המקטין הוצאה נטו. טבלה זו מתאימה, למשל, להשוואה בין עלות הוצאה פרטית לעומת עלות הוצאה עסקית.

טבלה מספר 2 המנטרלת את מרכיב מס ערך מוסף מיועדת למצב בו הנישום אינו מתייחס למס תשומות כהוצאה. לכן, מס התשומות מנוטרל מלכתחילה. טבלה זו מתאימה, למשל, להשוואה בין הוצאה עסקית מותרת בניכוי הוצאה שאינה מותרת. או למשל, ההבדל בהיבט המס (מס הכנסה וביטוח לאומי) בין עמידה בהוצאה עסקית או אי עמידה בה.

טבלה 2 ממחישה את חלקה של המדינה במימון ההוצאה בהתעלם ממרכיב המע"מ כאמור, כך שמרכיבי החיסכון הם רק מס הכנסה וביטוח לאומי וביטוח בריאות.

טבלה 2: שיעורי ההוצאה נטו לאחר התחשבות במרכיבי מס הכנסה וביטוח לאומי ובריאות בלבד

שיעור מס שולי	מרכיב דמי הביטוח הלאומי וביטוח בריאות בהוצאה	מרכיב מס הכנסה בהוצאה	סה"כ מומן על ידי הנישום
48%	0%	48%	$100\% - 48\% = 52\%$
34%	13.5887%	34%	$100\% - 34\% - 13.5887\% = 52.4113\%$
31%	13.7639%	31%	$100\% - 31\% - 13.7639\% = 55.2361\%$
21%	14.3479%	21%	$100\% - 21\% - 14.3479\% = 64.6521\%$

6. הוצאה מוכרת על ידי חברה

באשר לחברה בע"מ, יש להפריד בין שתי נקודות מבט שונות. האחת, נקודת מבט של בעל חברה, אשר כל רווחיה מחולקים כדיבידנד. השניה, בעל חברה אשר משאירה את רווחיה בחברה.

ההבדל הוא בנקודת מבטו של בעל המניות לגבי השימוש שנעשה ברווחים. הוצאה כספית שהייתה מיועדת לחלוקה כדיבידנד חסכה לבעל המניות שני סוגי מס: האחד - מס חברות בשיעור של 26.5%. השני - מס של 30% על הדיבידנד לגבי בעל מניות מהותי. מכאן שמנקודת מבטה של החברה, השתתפות המדינה בהוצאות היא בשיעור של 26.5%, ואילו בעל מניות שמשתמש ברווחי החברה לכלכלתו משלם בנוסף למס החברות מס נוסף על הדיבידנד בשיעור 30%. מהיבט החסכון במס בגין ההוצאה יש להוסיף מרכיב זה.

הוצאה של 100 ₪ מנקודת מבט של חברה שלא מחלקת דיבידנד מהווה בעצם הוצאה של 73.5% נטו שהם 73.5 ₪ על חשבון החברה ו-26.5 ₪ על חשבון המדינה.

הוצאה של 100 ₪ מנקודת מבט בעל המניות של חברה שמחלקת רווחיה כדיבידנד מבטאת חיסכון גדול יותר מפני שעל 73.5% שמחולקים כדיבידנד יש חיוב מס נוסף של 30%. מכאן שנשאר בידי בעל המניות מהכנסה בסך 100 רק 51.45% - $(73.5\% \times 30\%) = 51.45\%$ - $(100\% - 26.5\% - 73.5\% \times 30\%) = 51.45\%$, כך שחלקה של המדינה בהוצאה גדל לשיעור של 48.55% בהוצאה.

החישוב הוא כך שבידי בעל המניות יישארו 51.45% מרווחי החברה אם יחלקם כדיבידנד $[100 - 26.5\% - (73.5\% \times 30\%) = 51.45\%]$. מכאן, שהשתתפות המדינה בהוצאות הוא 48.55% מההוצאה. השיעור 22.05% $(30\% \times 73.5\% = 22.05\%)$ יהוו למועד משיכת הדיבידנד לפי שער הנכיון המתאים.

7. עלות ההוצאה נטו כאשר לנישום יש הפסדים או כאשר הכנסתו מתחת לסף המס

כאשר לנישום יש הפסדים, או שהכנסתו מתחת לסף המס, חישוב עלות ההוצאה נטו ישתנה, לפי המפורט להלן.

7.1 מצב של הפסדים

כאשר לנישום יש הפסדים וההוצאה הנבחנת, אותה הוא עומד להוציא, תגדיל את הפסדיו, יבוא החסכון במס לביטוי במישור מס הכנסה וביטוח לאומי רק בשנת מס מאוחרת יותר בה יזכה לרווח חייב במס. מס ערך מוסף אינו מושפע מקיום הפסדים, משום שמס התשומות יקוזז או יוחזר, כל עוד כנגדו עסקאות חייבות במס ערך מוסף.

החסכון במס, במקרה של קיום הפסדים תחילה, אשר לאחריהם זוכה הנישום לרווחים, מתבטא בהפחתת שיעור המס האפקטיבי, כדלקמן:

$$\text{שיעור המס השולי} = \frac{\text{שיעור המס האפקטיבי}}{1 + r^i}$$

כאשר:

r = שער הנכיון המהווה את מחיר ההון השנתי

i = מספר השנים שיחלפו עד השנה הרווחית

שיעור המס השולי שילקח בחשבון הוא לשנת המס בה נוצר הרווח.

מכיוון ששיעור המס האפקטיבי יקטן במקרה של קיום הפסדים, שיעור עלות ההוצאה נטו יגדל. ככל ששנות ההפסד עד ליצירת רווח רבות יותר, כך יקטן שיעור המס האפקטיבי ושיעור עלות ההוצאה נטו יגדל.

7.2 מצב של הכנסה מתחת לסף המס

במצב של הכנסה נמוכה במעט מסף המס, אפשר שעמידה בהוצאה נוספת רק יקטין את ההכנסה שממילא אינה חייבת במס אך לא יביאנה למצב של הפסד.

מהיבט מס הכנסה, קיום ההוצאה הנוספת אינו מעלה ואינו מוריד.

אפשר שגם מהיבט **ביטוח לאומי** עמידה בהוצאה נוספת לא תעלה ולא תוריד. זאת, אם ההוצאה מפחיתה את ההכנסה אל מתחת להכנסה המזערית החייבת בדמי ביטוח.

מהיבט **מע"מ**, הקטנת הכנסה אל מתחת לסף המס לא ישפיע על ניכוי מס תשומות או החזר המע"מ.

לסיכום, כאשר ההכנסה מתחת לסף המס התמריץ לעמוד בהוצאות נוספות הוא נמוך. הנישום, יעדיף, מן הסתם, במצב זה, לדחות את ההוצאה לשנת מס מאוחרת יותר, שבה לנישום יהיו רווחים או הפסדים.

8. עלות הסכום נטו במקרה של הוצאה הונית

נתייחס להלן להוצאה הונית בנכס בר פחת ולהוצאה הונית בנכס שאינו בר פחת.

8.1 הוצאה הונית בנכס בר פחת

הפחת מתפרס על פני שנים לפי שיעור הפחת של הנכס. לפיכך, יש לחשב את שיעור המס האפקטיבי על פי המועדים שבהם ינוכו סכומי הפחת. שיעור המס השולי כולל דמי ביטוח בכל אחת מהשנים בהן ינוכה הפחת יהוון למועד ביצוע הרכישה בדומה למצב בקיזוז הפסדים, באופן הבא:

$$\text{שיעור המס האפקטיבי} = \frac{\sum_{i=1}^n \text{שיעור המס השולי כולל דמי ביטוח בשנה } i}{(1+r)^i}$$

כאשר:

r = שער הנכיון המהווה את מחיר ההון השנתי

i = השנה בה ינוכה סכום הפחת

n = השנה האחרונה לניכוי פחת

ככל ששיעור הפחת נמוך יותר, שיעור המס האפקטיבי יקטן ושיעור עלות ההוצאה נטו יגדל.

8.2 הוצאה הונית בנכס שאינו בר פחת

הוצאה הונית המהווה מחיר מקורי של נכס שיימכר בעתיד או הוצאה הונית הנזקפת לנכס האמור:

מאחר שסכום המחיר המקורי מתואם, הרי ששער הנכיון יהיה הריבית הריאלית בלבד וחישוב מס רווח הון מנוכה להיום הוא

$$\text{שיעור המס האפקטיבי} = \frac{\text{שיעור המס [25\%] בשנה } n}{(1+r)^n}$$

כאשר:

r = שער הנכיון בגובה הריבית הריאלית בלבד

n = השנה בה יימכר הנכס ותקום חבות במס רווח הון

הערה: במקרה של הוצאה הונית, מס תשומות יותר בניכוי לפי הכללים הרגילים.